

1612 Kalmarkrigen

Under Kalmarkrigen (1611-13) blir igjen Stjørdal utgangspunktet for et felttog. Da kom Oberst Mønnikhoven gjennom dalføre med sin hær på ca. 900 soldater + 300 hjelpere og sosialarbeidere. Til tross for sine 1500 menn velger trønderne en defensiv rolle. Det medførte at Mønnikhoven raste igjennom dalføret uten motstand, som igjen gjorde at han lot være å rasere alt. Værnes Hovedgård gikk helt fri, og det er ingen tradisjonsfortelling som tyder på at Mønnikhoven engang var innom gården, skjønt det er nesten umulig.

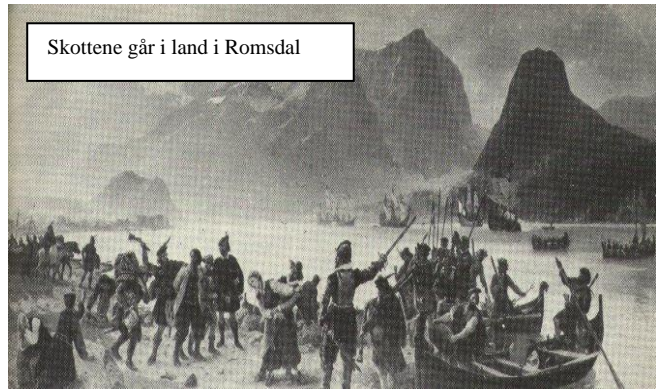
Kalmarkrigen hadde sin årsak i svensk aggressivitet. Svenskene har alltid misunt Norge sine isfrie havner. Svenskene har gjort flere forsøk på å tilegne seg deler av den norske kystlinjen, så også i 1612. Likeledes var det uenighet mellom Sverige, Danmark og Russland om retten til å skatlegge samene i nord. En må også huske at Sverige i alle år frem til 1645 var redd for at landet skulle bli delt i to.

Som en liten kuriositet kan nevnes at *tre kronor* (offisielt kalt det «lilla riksvåpen») også var en utløsende faktor til Sjuårskrigen 1563-70 og delvis Kalmarkrigen 1611 -13. Den dansk/norske kongen lot da Blåtårnet i København utsmykke med de tre kronene, som en symbolikk på å anholde Sverige. Det fortelles blant annet at svenskekongen, Karl den 9, ble så sint at han utfordret Christian IV til personlig duell konge mot konge. - Generelt ble svenskene så provoserte i striden rundt bruken av «*tre kronor*» at Sverige tok i bruk de tre danske løvene i ren provokasjon, skjønt hvem som provoserte hvem kan sikkert diskuteres. Ved freden i Knared i 1613 fikk dansk kongen retten til å beholde *tre kronor* i et sidefelt, hvilket har sin gyldighet den dag i dag. Jfr. Danmarks kongevåpen med sine *tre kronor*.

Interessant er det også å se på relasjonene i ettertid mellom de nordiske lands riksvåpen, hvor Norge klart skiller seg ut. Ser en nemlig på forholdet mellom de berørte kongepersoner på 1300-tallet, så var det den svenske kongen Magnus Erikson som trolig la grunnlaget for bruk av *tre kronor* - og som i lengre tid var «overhodet» også for Norge. Da Norge krevde egen konge til tross for at vi var i «union» - fikk vi hans sønn, Håkon, til konge. Han ble gift med den berømte Margrete. Da både Håkon selv og deres sønn Olav døde, fikk dronning Margrete valgt sin søsterdattersønn Erik av Pommeren til unionskonge for de nordiske landene. Som territorialt land i en union hadde Norge likevel ikke blitt påvirket av «*tre kronor*» gjennom at de tre kronene **aldri** kom med i det Norske territorialvåpen, slik det var vanlig ved slektsbånd og unioner. En kunne kanskje forventet at «*tre kronor*» ville fått en innflytelse gjennom far og sønn (Magnus og Håkon). Ser en på Norge og Sverige som territoriale land, naboer og «unionsland», er trolig denne mangelen på relasjoner mellom de to lands våpen enestående. Mrk: Svenskene har de danske løver i sitt store våpen. Men til tross for gjensidige relasjoner mellom Danmark og Sverige - som begge altså har naboens våpen som delsymboler (tre løver og tre kroner), er det et faktum at Norge ikke har Sveriges tre kronor engang som et delsymbol. Dette er litt merkelig ut i fra at alle tre landene har utgjort en samtidsunion, pluss Norge vekselvis har vært i union med begge nabolandene. Det skulle være nærliggende å tro at Norge også ville inkorporere eksempelvis *tre kronor* som et delsymbol. Her er trolig Norge i en særstilling.

Mønnikhovens felttog var en tredjedel av en samling av internasjonale leiesoldater som svenskene hadde kjøpt. De skulle samles på Shetland for overfart til Norge og så ta seg over til Sverige den veien. Dette fordi den dansk/norske flåten sperret Skagerak. Nå ble det en eller annen misforståelse, slik at Mønnikhoven tok seg inn Trondheimsfjorden mens Oberst Ramsey kom inn Romsdalen. Sistnevnte felttog er bedre kjent som Skottetoget (Sinclair) som

ble eliminert av gudbrandsdølene ved Kringen (Otta). Disse to episoder har voldet mang en trønder såre følelser da Christian 4 (kvart) premierte gudbrandsdølene, mens trønderne ble straffet gjennom «2 kyr pr. mann over 12 år». - Mønnikhoven brente de fire gårdene på Vikanlandet, samt samtlige 12 gårder i Meråker.

Etter Kalmarkrigen tok innvandringen fra ”Sverige” til for fullt (Jämtland/Härjedalen), og da den svenske hærføreren Balzar Beck herjet som verst med drap og plyndring i Jämtland var det mange som flyktet vestover. Jämter var med i den eneste trefningen i dalføret, i Björdalen. Da freden kom ble det gitt ordre om at de skulle vende tilbake «til deres Kald, Huuse og Boliger» - som det ble lest opp fra prekestolen i Værnes Kirke. Nå var det nok ikke alle som forlot Værnes og Stjørdalen. Det var ikke så lenge siden *Svartedauen* og flere fant frem til utdødde tufter og begynte ny bureising. Det var et bedre alternativ. Nordmennene var nok mindre å frykte her i Stjørdalen enn hva som ville kunne møte dem i Jämtland. Selv om området ved fredsslutning var gitt tilbake til Norge fryktet de nok svenskene og de svenskvennlige.

Ved inngangen til 1600-tallet var det ingen følelser og ingen nasjonal tanke. Dørlåsen var i stykker, sverdene rustne og sløve. Her var bygder, men ikke fedreland. Med seieren i Kringen kom det et nytt syn på den norske bonden, og på Norge. Vi fikk blant annet vår nasjonale hær i 1628 (alminnelig verneplikt begynte først å virke i 1642). Men fremfor alt fikk vi igjen troen på oss selv, med evner og vilje til et selvstendig og fritt rike. Med Kringen begynte vi sakte men sikkert å gjenvinne vår stolthet. Slaget i Kringen og trøndernes møte med Mønnikhoven i Stjørdalen var på hver sin måte kun mindre enkeltepisoder i en storpolitisk sammenheng. Likevel ble resultatet en nasjonal vekelse, og var det første virkelige skrittet mot 1814 og 1905.